

03/03/2021

Propostes per a desenvolupar la 'Justícia Restaurativa' en delictes econòmics

La justícia restaurativa, a diferència d'una sancionadora, tracta de reparar el mal que la persona ofensora ha causat a la seva víctima. Per a això, un element fonamental són les anomenades 'trobades restauratives' amb les quals, per mitjà d'un professional que mitjança entre totes dues parts, s'intenta aconseguir la restauració o enteniment. En aquest article, Joan Baucells, presenta una recerca en la qual s'avalua la possibilitat d'implementar en delictes econòmics aquestes trobades restauratives quan l'ofensor està complint condemna. Ampliar l'arc de 'víctima', el de la compensació econòmica o que l'objectiu de la restauració es complementi amb la justícia penal són algunes de les propostes.

iStock-Business

La present recerca és un dels resultats del projecte I+D "Reparació, justícia restaurativa i mediació en la delinqüència econòmica" (DER2017-84088-R) dirigit per la Dra. Mercedes García Aran, finançat pel Ministeri d'Economia i Competitivitat i executat pel Grup de recerca consolidat de la UAB "Dret penal i noves tendències de la política criminal" [<http://dretpenal.uab.cat>].

La recerca aborda les possibilitats d'implementació de trobades restauratives entre delinqüents

econòmics i les seves víctimes en la fase d'execució penitenciària. El problema era que les primeres formulacions teòriques de la justícia restaurativa no es mostraven aptes per aplicar a trobades restauratives en delictes econòmics contra béns jurídics col·lectius, en els quals no bastaven els conceptes clàssics de víctima individual identificada, mal ocasionat o reparació. Per això, en primer lloc, la recerca proposa reconèixer, al costat de la víctima individual, les víctimes difuses, col·lectives i estatals, a les quals també es pot reconèixer la participació en trobades restauratives. La selecció, en el seu cas, d'associacions o organitzacions representants dels afectats que funcionarien com a "víctimes substitutes" haurà de garantir la seva vinculació amb l'interès lesionat i realitzar-se preferentment en l'entorn pròxim a l'ofensor.

Quant a la reparació del mal, es conclou que no ha de reduir-se a la compensació econòmica ni a la responsabilitat civil derivada del delicte, sinó que el procés restauratiu ha d'aconseguir també reparacions socials, col·lectives i/o simbòliques. Les trobades restauratives juntament amb treballs en benefici de la comunitat podrien cobrir part d'aquestes mancances, tot contribuint en particular a identificar els danys i a quantificar-los de manera consensuada. En suma, és possible buscar solucions diferents que permetin completar les estratègies penals i processals que no han aconseguit els objectius esperats en la delinqüència socioeconòmica.

Per la idiosincràsia pròpia dels delictes socioeconòmics i les diferents percepcions i reaccions davant la comissió d'aquesta mena de delictes, cal plantejar que l'objectiu de la justícia restaurativa no sigui només restaurar els llaços socials o empresarials fracturats per la comissió d'un delicte sinó, allà on sigui necessari, transformar una realitat en la qual, a vegades, no existeix una cultura de compliment suficient. Per tals raons, la justícia restaurativa a més de centrar-se en la reparació econòmica, social i simbòlica del mal, comparteix amb el sistema de justícia penal la finalitat de reinserció i pacificació del conflicte, finalitats que amb la complementarietat de tots dos sistemes poden aconseguir-se de forma més completa.

Finalment, la legislació penitenciària espanyola permet que la perspectiva restaurativa jugui un paper important en la classificació en grau o l'atorgament de beneficis penitenciaris, també en casos de delictes contra béns jurídics col·lectius o difusos. La fi de reinserció que ha d'orientar l'execució penal, entès com l'objectiu de viure en llibertat sense cometre delictes, permetrà fonamentar que aquest perfil de delinqüents requereixi programes per fomentar la seva participació en el mercat i en les relacions econòmiques respectant el marc de la legalitat. I en aquesta línia, pot resultar fecunda la perspectiva restaurativa com el contacte amb les víctimes, el reconeixement del mal causat i els esforços per a la seva reparació. En la mateixa línia, cal abordar programes de connexió "presó-comunitat" on instruments de conferencing permetin als condemnats dialogar amb empreses del mateix àmbit amb cultura de compliment normatiu contrastada.

Més resultats de la recerca realitzada pel Grup sobre justícia restaurativa: <http://dretpenal.uab.cat/index.php/publicacions-recents/#toggle-id-8>

Joan Baucells Lladós

Universitat Autònoma de Barcelona.

Departament de Ciència Política i Dret Públic.

joan.baucells@uab.cat

Referències

Baucells, Joan (2020) “**Delincuentes económicos y justicia restaurativa en la ejecución de la pena**” en *Revista General de Derecho Penal*, núm. 34, Iustel, Madrid.

[View low-bandwidth version](#)